

**Ed. Räisäsen y. m. kysymys, joka koskee
Tammisaaren pakkotyölaitoksen
poliittisten vankien oloja.**

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään ed. Räisäsen asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi esittämä kysymys ja oikeusministeri Malmbergin kirjallinen vastaus siihen.

Sihteeri lukee kysymyksen ja siihen annetun vastauksen.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Tammisaaren pakkotyölaitoksen poliittisten vankien oloista on viime aikoina tullut sekä julkisuuteen että myöskin oikeusministeriön tietoon kauhistuttavia ja kaameita kuvauksia, oloista, joissa valtiolliset vangit saavat kitua lapualaishenkisten vartijainsa terrorin alaisina.

Tammikuun 31 p:nä on, sikäli kuin minulle on kerrottu, muuan Tammisaaren pakkotyölaitoksen poliittisten vankien sukulaisten lähetystö yrittänyt kääntyä herra Oikeusministerin puoleen aikomuksella selostaa sekä suullisesti että kirjallisesti oloja mainitussa vankilassa. Lähetystön käynti supistui kuitenkin merkityksettömäksi kun sen ei annettu lukea kokonaan Oikeusministerille osoitettua kirjelmääkään, vaan kehoitettiin lähetystöä jättämään kirjelmä sitä lukematta ja poistumaan ilman enempiä keskusteluja herra Oikeusministerin kanssa.

Allekirjoittaneella on tilaisuus, osittain saman aineiston perusteella kuin tuon valtiollisten vankien omaisten Oikeusministerille osoitettu kirjelmä on laadittu, esittää tilannetta Tammisaaren pakkotyölaitoksessa.

Otan laajasta aineistosta tähän eräitä tietoja.

Ruokakomentoa on viime aikoina järjestelmällisesti huononnettu. Ruoka-ainekset ovat usein pilaantuneita. Esim. piimä useasti kokonaan nautittavaksi kelpaamattontaa. Perunat ja silakat mätiä. Viime vuonna olivat kauraryynit pilaantuneita, joten vangit eivät puoleen vuoteen voineet syödä kaurapuuroa. Muuta ei tilalle annettu. Kuka valitti oikeusministeriöön, häntä rangaistiin. Viime heinäkuun 17 päivänä sairastui vangeista noin 90 %, niistä 60 % vakavammin, ankaraan vatsatautiin,

luultavasti ruokamyrkytykseen. Vartijat haukkuivat: „Sairastatte kominternin määräyksestä!” Mutta kahdeksastatoista vartijastakin sairastui kymmenen — ties sitten kenenkä määräyksestä! 1932 marraskuusta lähtien on vähennetty eristyksessä olevilta vangeilta kolmasosa ruuasta. Samoin sairailta. Jos esim. loukkaantuu työssä, niin heti vähennetään ruoka tai jos on muuten niin heikko, ettei jaksakaan mennä työhön. Pakettien saantia on rajoitettu ja lisäruuan saantia jatkuvasti vaikeutettu. Jos vangilta jää leipäpala ja margariinia selliin, kun menee työhön, voi vartija viedä sen pois sillä aikaa.

Miltei mihin sairauteen tahansa annetaan lääkkeenä aspiriinia. Vartijat — ei sairaanhoitaja — määräävät, kuka saa sairaalomaa. Työmaalta ei päästetä sairaanhoitajan puheille. Lääkäriin päästetään vain rajoitettu määrä ja lääkäriajan perusteella eikä sairauden.

Yksityisistä kuolemaan päätyneistä tapauksista mainitsen tuoreimpina seuraavat:

Helve, Simo, sairasti kahden viikon ajan, ennen kuin pääsi lääkäriin. Toisin päivin työssä, toisin poissa. Kova työ siivoojana, miehellä oli aina hiki ja kylmä. Vietiin 6/1—33 sairaalaan, jossa ei kuitenkaan enää parantunut, vaan kuoli 19/1—33.

Sorjonen, Pekka, sairasti toista vuotta reumatismia (ishias) ja sydäntautia. Sairaalassa noin 6 kuukautta. Lääkkeenä syötettiin päivittäin 6 kappaletta pulveria. Sydäntauti paheni. Sairaalasta tuotua eivät vartijat antaneet hänen olla sellissä, vaikka hänellä oli lääkäriltä työvapaus, sairaanhoitajan harkinnan mukaan. Vaikka sairaanhoitaja antoi lomaa, kävivät vartijat tätä sydäntautista miestä joka päivä haukkumassa ja uhkailemassa. Erikoisesti vartija Kinnunen, joka kerran potkikin Sorjosta. Useasti pakoitettiin Sorjonen erikoisrangaistuksen uhalla työhön, „koska ei ole kuumetta”! Joulukuun 11 päivänä hyökkäsi vartija jälleen Sorjosen selliin, jossa tämä oli niin heikkona, ettei voinut nousta ylös vuoteesta, ja ryhtyi häntä pieksemään ja kiskomaan jaloista lattialle. Sorjonen huusi apua ja Kinnunen pelästyi ja poistui. Toisten vankien taluttamana pääsi Sorjonen käymään sairashuoneella, jonne vartija Kinnunen pakotti hänet lähtemään. Sorjonen pyysi sairaalaan. Pelkäsi jatkuvia pahoinpitelyjä. Tammikuun 2 p:nä 1933

otti lääkäri hänet sairaalaan. Siellä hän sai kaiken lisäksi influenssan ja kuoli edellämämainitun vuosikaudia kestäneen rääkkäyksen loppuun näännyttämänä 21/1—33.

Franssila, Evijärveltä, sairastui influenssaan ja kuoli viime viikolla. Huono hoito, sekin myöhään.

Tuomiranta, Tampereelta. Sama kohtalo kuin edellisellä. Lausui kuollessaan viimeisinä sanoinaan: „Minkätähden minut näin murhataan?” Näin tuhoutui vajaan viikon sisään neljän poliittisen vangin elämä.

Viime viikolla oli kuumesairaita toistasataa, niistä poliittisia 70 à 80 ja heistä toistakymmentä aivan heikkoja.

Sellit ovat kylmiä ja vetoisia. Vartija mittaa lämpöä pistämällä rukkanessa olevan kätensä sellin ovesta sisälle, sanoen: „Lämpö 18 astetta.” Siihen saa vanki tyytyä.

Erikoisrangaistusten käyttöä on tavattomasti lisätty. Se on tehty suorastaan järjestelmälliseksi piinaamiseksi.

Uhkaukset ja pahoinpitelyt ovat yleisiä. Vuonna 1930 heinäkuussa sanoi silloinen apulaisjohtaja Brofeldt: „Nyt ei täällä enää tule kysymykseen lait ja asetukset, sillä ne ovat puoluejuonittelujen ja lehmäkauppojen tuloksia. Nyt täällä määrää Lapuan laki.” Samalla riistettiin vangeilta pois osa entisistäkin oikeuksista. Vartijat uhkailivat „märkeen viemisellä” y. m. Vartija Kinnunen sanoi 1930 kesällä: „Minulla on vankka periaate — mies kiväärin eteen ja seinää vasten.” Kesällä 1932 näytteli hän Lapuan puukkoa vangeille ja sanoi: „Tämä on se Lapuan laki, jolla täällä nyt hallitaan.” Kävi joulukuussa 1932 ja tammiukuussa 1933 pieksessä pakkoluokkalaisia toisessa kasarmissa. Tultuaan sieltä näytteli nyrkkejään ja kehui tekosiaan. Matinlassi, vartija, sanoi 1931: „Minun mielestäni pitäisi ampua teidät kaikki, mutta toiset ovat sitä mieltä, että vain johtajat.” Vartija Ahokas hihkui vuonna 1931: „Kolmen kuukauden perästä tulee aika, jolloin te rukkolette meiltä polvillanne armoa. Mutta silloin tehdään puhdasta.” Ilmari Kiurua pieksi vappuna 1932 kuusi vartijaa, m. m. Matinlassi, Välimäki ja Putti. Hakkasivat m. m. hänen päätänsä seinään. Pahoinpidelty puhui siitä m. m. johtaja Kiianlinnalle, joka sanoi: „Se oli teille oikein.”

Vuodesta 1930, siis n. s. „kansanliikkeen”

vuodesta, alkaen on poliittisten vankien opiskelumahdollisuuksia jatkuvasti supistettu. Kirjastosta on poistettu tai pannaan julistettu miltei kaikki yhteiskunta- ja taloustieteellinen kirjallisuus „marxilaisena” kirjallisuutena. Marxin Pääoma, af Ursinin Saksan sosialidemokratia, Voionmaan Sosialidemokratian vuosisata, II:n osa, Engelsin Perheen yksityisomaisuuden ja valtion alkuperä, y. m. ovat pannassa. Samoin on pannassa puhtaasti porvarillista kirjallisuutta paljon kuten Herknerin Työväenkysymys, Ruudun Valtiotieteen opas, kaikki Sombartin teokset, Yhteiskunnallinen käsikirja, loppu Wellsin Historian ääriiviiviteoksesta on kirjasta poistettu.

Sanomalehtiä pidetään hyvin usein. M. m. ei Suomen Sosialidemokraattia annettu vangeille koko Mäntsälän kapinan aikana. Sen jälkeenkin se on pidätetty lukemattomia kertoja. Vartijat kerskuvat vain: „Se meni paperikoriin”, tai „ei tule enää koskaan”. Vankien lähettämät ja saamat kirjeet repelöidään ja useasti pidätetään kokonaan. Samoin valokuvat. Sitä vähäistä aikaa, mikä vangeille jää lukemiseen, supistetaan siten, että ei anneta valoa.

Kävely- y. m. oikeuksia on supistettu. Pakkoluokassa olevat ovat joutuneet kävelyssä suoranaisen terrorin alaisiksi. He eivät kerta kaikkiaan osaa välillä vartijan mieliksi. Kävelevät joko liian „hiljaa” tai „lujaa”. Niinpä jätetäänkin siellä useat miehet miltei kokonaan kävelyjä vaille.

Omaisten ja tuttavien tapaamista vaikeutetaan kaikella muotoa. M. m. on tapaamisaikaa lyhennetty 5—6 minuuttiin. Pakkoluokassa olevilta on ilman muuta riistetty asetusten ja vankisääntöjen myöntämät oikeudet, sanomalehdet, tupakka ja oman ruuan saanti. Kaksi suurta kasarmia on pelkästään erikoisrangaistuksella olevia varten.

Tammisaaren pakkotyölaitoksen johto- ja vartijahenkilökunnan lapualaisuudesta, joka selittää kaiken tuon kauhistuttavan kohtalon, jonka heidän mielivaltaansa joutuneet valtiolliset vangit ovat saaneet, on todistuksena muutakin kuin vankien kertomuksia.

Viime joulukuun 20 päivänä ilmestyneessä lapualaislehdessä „Lakeuden Sana”, jonka toimitusvaliokuntaan kuuluu vuosi sitten tapahtuneesta kapinasta tuomittu

Vihtori Kosola, on mainitun Kosolan kuvalla varustettu jouluonnittelu, jonka yli sivun olevana tekstinä luetaan „Rauhallista Joulua Vihtori Kosolalle ja kaikille isänmaallisen kansanliikkeen johtomiehille toivovat alla olevat” ja alla on m. m. 50 Tammisaaren pakkotyölaitoksen henkilökuntaan kuuluvaa, joukossa mainitun laitoksen johtaja E. Kiianlinna ja apulaisjohtaja T. Palenius.

Tähän onnitteluun ja sen allekirjoittajiin viitaten julistaa lehden toimitus toisessa paikassa samaa numeroa, „että kyllä tässä maassa „kapinallisia” sentään löytyy”.

Kaiken edelläsanotun perusteella pyytää allekirjoittanut saada Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momenttiin nojautuen esittää asianomaisen Hallituksen jäsenen tietoon saatettavaksi ja vastattavaksi:

Mitä Hallitus aikoo tehdä, että Tammisaaren pakkotyölaitoksen valtiolisten vankien olot saadaan viipymättä inhimillisyyden vaatimuksia ja oikeusvaltion arvoa vastaaviksi?

Onko Hallitus ryhtynyt toimenpiteisiin sopimattoman ja asemansa täydellisesti väärin käsittävän johdon ja vartijahenkilökunnan uusimiseksi Tammisaaren pakkotyölaitoksessa?

Helsingissä helmikuun 3 päivänä 1933.

Yrjö Räisänen.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Kansanedustaja Yrjö Räisänen on Eduskunnan Puhemiehelle jättänyt kuluvan helmikuun 3 päivälle päivätyt kirjelmän, jossa hän, laajojen perustelujen jälkeen, on esittänyt asianomaisen hallituksen jäsenen tietoon saatettavaksi ja vastattavaksi seuraavat kysymykset.

„Mitä Hallitus aikoo tehdä, että Tammisaaren pakkotyölaitoksen valtiolisten vankien olot saadaan viipymättä inhimillisyyden vaatimuksia ja oikeusvaltion arvoa vastaaviksi?

Onko Hallitus ryhtynyt toimenpiteisiin sopimattoman ja asemansa täydellisesti vä-

rin käsittävän johdon ja vartijahenkilökunnan uusimiseksi Tammisaaren pakkotyölaitoksessa?”

Kysymysten johdosta saan kunnioittaen esittää seuraavaa:

Kysyjän esittämän aineiston mukaan olisi vankilan ruokaa viime aikoina järjestelmällisesti huononnettu, jota paitsi ruoka-aineet, erittäinkin kauraryynit olisivat olleet usein pilaantuneita. Kelvottomien ruoka-aineiden vaikutuksesta olisi viime vuoden heinäkuussa 90 % vangeista sairastunut „luultavasti ruokamyrkytykseen”. Kahdeksastoista vartijastakin kymmenen.

Tammisaaren pakkotyölaitoksessa, jossa säilytetään sekä valtiollisia että kriminaalivankkeja, noudatetaan samaa ruokajärjestystä kuin valtakunnan muissakin vankiloissa. Tämä ruokajärjestys perustuu professori Carl Tigerstedtin tarkkojen laskelmien ja kokeilujen jälkeen laatimaan ehdotukseen. Viime vuoden alussa sitä tosin osittain uusittiin sikäli, että liharuoissa käytetystä raavaan lihasta noin puolet korvattiin sianlihalla, mistä oli seurauksena, että ravinnon kaloria-arvo jonkun verran kohosi. Tähän toimenpiteeseen ryhdyttiin senvuoksi, että saataisiin omien sikaloiden tuotteita enemmän käytetyksi omassa taloudessa, joten ostettavan raavaan lihan määrä aleni. Tästä koitui samalla jonkun verran säästöä ruuanpitoon varatussa määrärahassa. Arvattavasti tästä toimenpiteestä on kysyjän tietoon tullut huhu „ruokakomennon järjestelmällisestä huonontamisesta”. Sairaille vangeille jaetaan tavallisen vankiruuan ohella lääkärin määräämää sairusruokaa, eivätkä sairaat vangit ole ravintoansa valittaneet. Kun muut valtiolliset vangit, nähtävästi yhteisestä päätöksestä, jättivät viime vuoden kesällä kaurapuuronsa nauttimatta, koska se muka oli huonoa, söivät sairaat vangit kyllä puuroannoksensa, joka oli valmistettu samoista aineista kuin terveittenkin puuro. Kysymyksessä tarkoitettaneen juuri tätä samaa tapausta, kun väitetään, että 90 % vangeista, siis noin 600 vankia sairastui. Tosi-asiassa vain noin 90 vankia valitti vatsakipua, minkä vuoksi osa heistä sai jäädä pois työstä. Eräät vartijat — heitä on noin viisi kertaa kysymyksentekijän ilmoittama määrä, 18 — valittivat myös samaan ai-

kaan vatsahäiriöitä, muttei kukaan jäänyt pois toimestaan. Kaiken vankiloissa käytetyn viljatavaran hankkii muuten valtion viljavarasto, jolle vankiloiden maatilatkin myyvät viljansa. Viljavaraston lähettämä tavara on ollut valtion maanviljelyskemiallisen laboratorion tarkastettavana. Vankilan lääkäri on myös useasti tarkastanut ruoka-ainevarastoja, mutta ei ole havainnut moitteen aihetta. Perunavarastossa on tosin syyskesällä tavattu pilaantuneita perunoita, mutta ne on erotettu pois ennen käyttöä.

Vankilan ruokajärjestyksestä on siis sanottava, ettei mitään vähennyksiä Tammisaaren pakkotyölaitoksessa ole tehty. Oikeusministerin kiertokirjeen mukaisesti vuodelta 1926 on tosin niiden vankien leipäannosta, jotka eivät tee työtä, vähennetty noin $\frac{1}{4}$ lla, eli jauhomäärä 620 gr:sta 450 gr:aan, minkä ohessa illalliseksi jaettava margariiniannos on vähennetty 30 gr:sta 20 gr:aan, mutta tämä määräys koskee kaikkia vankiloita ja kaikkia vankeja.

Voimassaolevan ruokajärjestyksen mukaan saavat sekä valtiolliset että muut vangit päivittäin, paitsi 800—900 gr. painoisen leivän,

aamiaisiksi vaihdellen joko keitetyjä perunoita $\frac{1}{3}$ l. ja suolasilakoita 90 gr. tai ohra- tai ruisjauhovelliä $\frac{1}{2}$ l. sekä lisäksi päivittäin 10—20 gr. margariinia;

päivälliseksi vaihdellen sian- tai raavaanlihamuhennosta, hernerokkaa tai muhennosta noin 1 l. taikka ohra- taikka kaurapuuroa noin $\frac{1}{2}$ l. sekä $\frac{1}{4}$ l. käsin-kuorittua maitoa ynnä

illalliseksi maitoa 300 gr. ja margariinia 30 gr.

Kysyjän täytynee myöntää, että varsinkin nykyään tuhannet työläiset saavat tyytyä moninverroin niukempaan ravintoon. Kysyjä valittaa, että „jos vangilta jää leipäpala ja margariinia selliin, voi vartija viedä sen pois sillä aikaa.” Tässä hän on aivan oikeassa. Niin menetellään ohjesäännön mukaisesti kaikissa vankiloissa, ja siisteyden sekä järjestyksen vuoksi on niin tehtäväkin. Mutta valtiollisilla vangeilla on tässä suhteessa etuoikeuksia. He saavat ulkoakäsin ottaa vastaan lisäravintona enintään kaksi lähetystä kuukaudessa sekä jouluksi yhden ylimääräisen paketin.

Todistuksena siitä, etteivät valtiolliset

vangit kärsi ruoan puutetta, on se, että heille jaettua ruokaa useasti havaitaan pois heitetyksi. Niinpä laitoksella kuluvan helmikuun alussa toimitetussa tarkastuksessa todettiin, että mitä parasta käyttämättömiä leipää oli heitetty ikkunasta pihalle sekä ruoka-jäteastioihin. Joku aika sitten tavattiin leipää vielä pellolle kuljetettavassa tunkiossa.

Kysymyksessä esitetyn väitteen, että „miltei mihin sairauteen tahansa annetaan lääkkeenä aspiriinia”, on vankilanlääkäri selittänyt törkeäksi valheeksi. Lääkkeinä on annettu sitä, mitä kukin tauti on vaatinut. Vankilan lääkelaskut ovat muun muassa todistuksena erilaisten lääkkeiden käytöstä. Vankilan neljä sairaanhoitajataarta on todistanut, että vartijat eivät ole puuttuneet sairaanhoitoasioihin, kuten on väitetty, ja että sairaanhoitajattaret antavat vangeille hoitoa ja lääkkeitä vähäpätöisimmissä sairauksissa. Jos lääkärin apu on tarpeen, pitävät he ammattiinsa kuuluvan velvollisuuden mukaisesti huolen siitä, että jokainen sitä saa joko lääkärin vakinaisten tai ylimääräisten käyntien aikana vankilassa.

Kun vankilassa oli joku viikko sitten useampia vankeja sairastunut kuumetautiin, toimitti vankeinhoitolaitoksen ylilääkäri, lääkintöneuvos E. J. Horelli kuluvan helmikuun 7 päivänä siellä tarkastuksen, ja on hän oikeusministeriön jättänyt sen tuloksena seuraavan kertomuksen:

„Vankilanlääkäri oli erinäisiä kertoja puhelimitse kuluvan ja edellisen viikon aikana ilmoittanut, että useita kymmeniä pakkotyölaitoksessa säilytettävistä vangeista oli viime tammikuun kuluessa sairastunut influenzan, ja ehdottanut, että kolmen vakinaisen sairaanhoitajattaren lisäksi olisi yöhoitajatar sairasosastolla tarpeen. Sannottu hoitajatar sinne järjestettiin oikeusministeriön toimenpiteestä. Kun vankilanlääkäri sittemmin ilmoitti kuuden sairastapauksen johtaneen kuolemaan, läksin paikalle ottamaan lähempää selvitystä taudin laadusta ja potilaiden tilasta. Tällöin totesin, että kaikkiaan 78 vankia oli sairastanut äkillistä kuumetautiä, mutta että suuri osa näistä oli jo parantunut terveiksi ja osa oli toipumassa. Sairaalassa oli edelleen 8 heikkoa ja noin parikymmentä lievemmin sairasta. Täten voitiin kaikki sairast sijoittaa laitoksen sairaalaan.

Olipa siellä useita sairastuneita tyhjänäkin.

Puheenalainen kuumetauti esiintyi varsin vaihtelevin oirein. Useimmat tapaukset olivat sekä oireisiin että kulkuun katsoen selvästi influenzan luontoisia, kahdessa näistä oli esiintynyt merkkejä aivokalvon tulehduksesta ja päättäneet varsin lyhyessä ajassa kuolemaan, neljällä esiintyivät pääasialliset oireet tulehduspesäkkeinä keuhkoissa tahi keuhkopussintulehduksena, kun sen sijaan useilla kuumeen ohella todettiin pääasiallisesti suolistohäiriöitä. Viimeksi mainittujen seassa oli muutamia, joiden tautikuva muistutti lavantautia ja valtion serologiseen laboratorioon lähetetyissä verikokeissa todettiin näiden sairastama tauti lavantaudiksi. Kun aikaisemmista kuolemantapauksista kolmessa oli esiintynyt samanlaatuisia oireita, on hyvin todennäköistä, että näissäkin tapauksissa lavantauti oli kysymyksessä.

Näin ollen liikkui pakkotyölaitoksessa samanaikaisesti influenssaa ja lavantautia. Vaikea on varmuudella sanoa, mistä viimeksi mainittu tauti oli peräisin. Kun ei yhtään vesileipärangeistusta suorittavista vangeista eikä henkilökunnasta ollut sairastunut, voitaneen pitää varmana, ettei laitoksen vesijohtovesi ole taudin aiheuttajana. Samoin on yhtä todennäköistä, ettei myöskään maito tahi muut laitoksessa käytetyt ravintoaineet ole olleet lavantautibasillien pesäpaikkoina, kun tauti on liikkunut ainoastaan rajoitetussa osassa vankilaa ja miltei poikkeuksetta valtiollisten vankien keskuudessa. Näin ollen on hyvin luultavaa, että tautibasillit ovat saapuneet laitokseen valtiollisille vangeille laitoksen ulkopuolelta saapuneissa elintarvepaketeissa. Tämä oletamus on sitäkin todennäköisempi, kun otetaan huomioon, että valtiolliset vangit viime joulukuksi laitoksen ulkopuolelta saivat suuret määrät ruokatarvikkeita, näiden seassa myöskin paljon hedelmiä, sekä kun juuri joulunpyhinä tahi niiden lähinnä edellisinä päivinä tartunta-aine sairauden puhkeamisajasta päättäen on täytynyt joutua elimistöön.

Heti kun lavantauti oli todettu, lähetettiin laitokseen asianomaista rokotusainetta kaikkien terveitten vankien ja myöskin henkilökunnan rokottamista varten, annettiinpa määräys laitoksessa käytettävän maidonkin keittämistä, vaikka se tässä ta-

pauksessa näyttikin tarpeettomalta, ja ryhdyttiin kaikkiin muihinkin terveydenhoidollisiin varovaisuustoimenpiteisiin. Alunpitäen oli sairastuneet vangit eristetty terveistä erityisiin näitä varten järjestettyihin huoneisiin ja laitoksen sairastustalolla järjestettiin sairastuneet 40 ankarammin sairaalle. Käydessäni oli kulunut jo 9 päivää, joihin ei yhtään uutta sairastumistapausta ollut esiintynyt.

Mitä sairastustalolla annettuun hoitoon tulee, on se verrattavissa tavalliseen sairaalahoitoon. Professori Tigerstedtin johdolla toimineen komitean laatimaa ruokajärjestystä seurattiin edelleen, lääkkeet olivat vaihtelevia ja niiden seassa huomattavan runsaasti uusimpia n. s. patenttilääkkeitä, joiden takia kuluvan vuoden lääkemäärärahoja runsaasti on ylitetty. Ei myöskään sairailla ollut valittamista hoidon tahi kohtelun suhteen; kun asiaa useilta tiedustin, esiintöivät he tyytyväisyytensä hoidon ja kohtelun johdosta. Tosin yksi lievästi sairastuneista valitti, ettei häntä heti ollut siirretty sairastustalolle, mutta tämä johtui siitä, ettei riittävän suuria sairastustaloja kannata ylläpitää tällaisten harvinaisten sattumain varalta. Verrattaissa sairaalaa ja siellä annettua hoitoa esimerkiksi maalaiskuntien kulkutautisairaaloihin, kallistuu vaaka joka suhteessa suuresti pakkotyölaitoksen sairaalan eduksi. Todistuksena tästä mainittakoon muun muassa, että sairaalassa hoidettavan 5 poliittisen keuhkotautia sairastavan vangin tauti on nopeasti parantunut ja että heidän ruumiinpainonsa on 6—8 hoitokuukautena kohonnut keskimäärin $10\frac{1}{4}$ kiloa vankia kohti. Tämän yhteydessä voitaneen mainita, että laitoksen sairaala nykyään on perinpohjaisen uusimisen ja laajenuksen alaisena, ja että sinne järjestetään erityinen yli 100 sairassijaa käsittävä osasto keuhkotautisia vankeja varten.

Kulkutauteja pakkotyölaitoksessa yleensä on esiintynyt perin harvoin. Useita vuosia sitten esiintynyt tulirokko saatiin supistumaan vain muutamien alkutapauksiin. Viime kesällä sattunut vatsatauti, josta kysymyksessäkin mainitaan, oli tavallista kesävatsuria, jota kaikkialla esiintyy ja joka parantui yhdessä tahi kahdessa päivässä. Sairastuneita ei ollut 90 % vangeista, vaan valitti sitä enintään 90 vankia, nämätkään kaikki eivät olleet sairaita, vaan käytti osa-

tilaisuutta hyväkseen saadakseen ylimääräisen lepopäivän.

Kuolemantapauksia poliittisten vankien keskuudessa laitoksessa on ollut paljoa vähemmän kuin kuolevaisuus yleensä. On ollut vuosia, joina ainoastaan yksi poliittinen vanki on kuollut laitoksessa, kun maassa vastaavissa ikäluokissa kuolleitten lukumäärän mukaan niitä olisi keskimäärin 4—5 vuodessa.”

Asianomaisen lääkärin antamaan selonteon mukaan on tarpeen enää lisätä, että vielä sairaana olevat vangit alkavat nopeasti terveytyä.

Vankiasuntojen väitetystä kylmyydestä ja vetoisuudesta on mainittava, että vankilanjohtaja on jo vuosia sitten antanut alaisilleen määräyksen, että asunnoissa ei lämpö saa päästä laskemaan alle 15° C ja että kurinpitorangaistusta kärsivien selლეjä on lämmitettävä tavallista enemmän. Asuntojen lämmitystä valvoo vartiopäällikkö ja merkitsee hän havaintonsa kirjaan. Lämpö on vaihdellut asunnoissa 16—18° C välillä. Osoituksena siitä, mitä vaatimuksia valtiollisilla vangeilla saattaa olla, mainittakoon, että aikaisemmin kosketellun tarkastuksen aikana todettiin, että pajaan, jossa jo neljän ahjon tuli levitti lämpöä, vielä oli saatu hiilikamina lämmön lähteeksi. Seurauksena olikin, että pajassa, jossa työskentelevät vangit olivat puetut sarkavaatteisiin ja villapaitaan, oli lämpöä mittauksen mukaan 16° C. Tällainen lämmitysaineen tuhlaus oli luonnollisesti heti lopeuttava.

Kysyjä on oikeassa siinä, että vankien „opiskelumahdollisuuksia on jatkuvasti supistettu”. Mutta supistus koskee ainoastaan kommunismiopiskelua. On havaittu, että muuten luvallisia kirjoja on osattu käyttää luvattomasti vähemmän kehittyneiden vankien valmennukseen kommunistisessa hengessä. Tästä syystä on täytynyt kieltää eräiden teosten käyttö, mikäli on havaittu niitä tarvittavan ainoastaan tai pääasiassa edellämäinittuun tarkoitukseen.

Vangit saavat vastaanottaa sanomalehtiä sekä kirjoja omailsilta, mutta ovat ne johtajan tai sen, jolle hän sen tehtävän uskoo, tarkastettava. Jos sanomalehdessä tai kirjeessä on jotakin, joka saattaa häiritä vankilan järjestystä ja turvallisuutta, mistä johtaja on vastuussa, on hän oikeutettu ja velvollinenkin jopa kokonaan pidättä-

mään sanomalehden tai kirjeen. Edellä sanottu koskee myös soveltuvilta osilta omaisten ja tuttavien tapaamistilaisuuksia.

Kysymyksessä valitetaan edelleen, „että kurinpitorangaistusten käyttöä on lisätty” ja että valtiollisilta vangeilta on „riistetty asetusten ja vankisääntöjen myöntämät oikeudet”. Tämän johdosta on ensinnäkin mainittava että, kun oli havaittu, että vangit käyttivät yhteisiä ulkoilmakävelytilaisuuksia kommunistiseen kiihoitukseen ja niiden aineiden painostukseen, jotka olisivat taipuvaisia noudattamaan kuria ja järjestystä sekä tekemään ahkerammin työtä, oli pakko määrätä, etteivät vangit enää saaneet kävellä vapaasti, vaan tuli kävelyn tapahtua piirissä järekkäin. Tästä aiheutui yhtämittäa rettelöitä ja kurinpitorangaistuksia niille, jotka eivät tahtoneet alistua määräyksiin. Kurittomuus meni niin pitkälle, että muutamat vangit eivät totelleet vartijoiden käskyä palata huoneisiin, vaan alkoivat, kun heitä oli ryhdyttävä viemään väkisin, tehdä vastarintaa. Kun vangin vastarinta on katsottava erittäin törkeäksi teoksi, — rikoslain mukaan uhkaa tällaisesta teosta, jos siihen on yhtynyt kaksi tai useampia vankeja, eli salakapinasta, jopa kahdeksan vuoden kuritushuonerangaistus, — päätti vankilan johtokunta ilmoittaa asian syytettäväksi yleisessä oikeudessa, jonka käsiteltävänä asia nykyään on. Vankien tahallista pahoinpitelyä vartijain puolelta ei ole tutkimuksissa voitu todeta tapahtuneen. Nimenomaan ei se vankikaan, jota kysyjä ilmoittaa piestyn ja pahoinpidellyn sairaalassa, missä häntä kuume-tautinsa vuoksi hoidettiin, ole kenellekään valittanut pahoinpitelystä. Milloin vangit ovat ryhtyneet vastarintaan, on sen murta-miseksi luonnollisesti ollut käytettävä väkivaltaa, mikä lienee antanut aiheen väitteeseen pahoinpitelystä.

Valtiolliset vangit harjoittavat keskuudessaan salaista kiihoitusta ja painostusta monella eri tavalla. Erinäisinä merkkipäivinä kuten vappuna, „punaisena päivänä”, elokuun 1 päivänä sekä Venäjän vallankumouksen vuosipäivänä, marraskuun 1 p:nä havaitaan aina mielenosoitusyrityksiä, jopa puheita on yritetty pitää. Jo useamman vuoden on vankien havaittu keskuudessaan levittäneen toimittamaansa salaista käsinkirjoitettua lehtistä „Elämä yössä”, jonka numeroita on aina silloin tällöin on-

nistuttu löytämään. Niinpä lehden viime vuoden lokakuun numeroa, joka oli tarkoitettu Venäjän vallankumouksen XIV:n vuosipäivän juhlanumeroksi, joutui varti-jain käsiin kolme kappaletta. Lehden kom-munistista sisältöä osoittavat paraiten seu-raavat, niissä olevien kirjoitusten otsak-keet:

Punainen sota, Lokakuu 14 vuotta, Kapi-talistisen pulan syvyys, Fascismi, Hoiper-telusta, Moraalista, Merkkipäivä, Vallan-kumouksellisen nuorison tämän hetken teh-tävistä, Säästäväisyyden kirves — sotakir-ves, 14 vuotta työväenvaltaa, Uusi Saraje-ron laukaus, Opiskelu sellissä, Bolshevisti-sesta metoodista. Nämä otsakkeet samalla selittävät, minkälaisissa asioissa valtiollis-ten vankien mielet heidän vapaa-aikoinaan askartelevat.

Valtiollisista vangeista on kirkosta eron-neita yli puolet eli $\frac{3}{5}$. Ymmärrettävää on, etteivät nämä halua osallistua laitoksessa pidettäviin jumalanpalveluksiin. Tämä van-kien uskonnonvastainen suhtautuminen ei kuitenkaan supistu tähän, vaan koetetaan halukkaita estää osallistumasta jumalan-palveluksiin. Moni vanki on ilmoittanut niihin mielellään menevänsä, mutta kun toiset siitä pilkkaavat, jopa uhkailevatkin, ei vanki uskalla kirkkoon mennä.

Vankilaviranomaiset ovat kaikkina vuo-sina havainneet, että vankilassa on aina toiminnassa vankilaneuvosto, joka on van-kien keskeinen ylin määrääjä ja joka käyt-tää ankaraa kuria ja painostusta toisin ajattelevia kohtaan. On erityisiä kasarmi-, kerros- ja verstaasneuvostoja, jotka toimivat asianomaisissa kasarmeissa ja työpaikoilla. Miten tällaiset neuvostot on valittu ja edustavatko ne todella vankien keskuu-

valtiolliset vangit:

puusepät	kesäk. 1930	43:—
	marrask. „	232:—
	tammik. 1931	247:—
maalarit	syysk. „	203:—
verhoilijat	„ „	120:—
rääätälit	„ „	285:—
suutarit	„ „	162:—
metallityönt.	„ „	220:—

Tätä tilastoa arvosteltaessa on lisäksi huomattava, että kriminaalivangit ovat yleensä ruumiillisesti ja henkisesti heikosti

nessa vallalla olevia mielipiteitä, on vai-kea sanoa, mutta otaksuttavasti neuvostot täydentävät itse itsensä, joten niiden ko-oonpano ei ole muiden kuin joidenkin kiihkeimpien ja johtokykyisimpien vankien määrättävissä. Ylin neuvosto johtaa miltei diktaattorimaisella vallalla vankijoukkoa. Se määrää esimerkiksi, miten paljon työtä vangit saavat tehdä, miten suhtaudutaan toisiin vankeihin, miten vankilan vartijoi-hin ja johtoon, mistä asiasta tehdään va-litus ja kuka sen tekee. Vanki, joka ei alistu neuvoston määräyksiin, julistetaan luopioksi. Sellaisena häntä ei kukaan pu-huttele, häntä kohdellaan mahdollisimman tylästi, kielletään lähettämästä hänelle ul-koa paketteja, jopa koetetaan häntä fyysillisesti vanhingoittaakin. Kaikella tällä on siksi suuri vaikutus, että julkisia luo-pioita on vähän. Täten on koko vanki-joukko pelonalaisena täysin valmis tottele-maan johtajiensa määräyksiä.

Tärkein kiihoituskeino vankien kesken on yllytys työsaboteeraukseen. Vankilaan saapuvalla uudelle tulokkaalle koetetaan pikimmiten saada tiedoitettua se työn määrä, jonka hän enintään saa suorittaa. Vankien neuvosto määrää sen korkeimman määrän (usein 10 % normaalimäärästä), minkä vanki päivässä saa tehdä työtä. Koska valtiolliset vangit eivät tunnusta olevansa pakkotyövankeja eivätkä halua osallistua pakolliseen työhön, vaan vain siihen, mikä heitä itseään miellyttää — s. o. opiskeluun — eivät he myöskään tahdo työnteollaan millään tavalla avustaa val-tiota vankilamenojen suorittamisessa. Val-tiollisten vankien huonoa työtulosta osoit-tavat seuraavat keskimääräistulokset eri ammateissa:

kriminaalivangit:

			532:—
			745:—
			652:—
marrask. 1930		721:—
„ „		853:—
„ „		849:—
„ „		780:—
„ „		614:—

varustettua aineista, joiden joukossa am-mattimiehiä ei erikoisemmin ole, kun taa-sen poliittisten vankien joukossa niitä on

huomattava määrä. Laiskuudesta voidaan vielä mainita esimerkkinä, että muuan vanki oli maalannut leikkiautoja, käyttäen työhönsä 3 päivää, vaikka tavallinen ammattitaidoton henkilö olisi maalannut saman esinemäärän 3 tunnissa. Eräs räätäli oli kuluttanut kolmen sarkahousuparin tekeen 7 päivää, vaikka hänen oli määrä saada työnsä valmiiksi kahdessa päivässä. Eräs metallimies oli kuluttanut kymmenen suutarin vasaran kiilloittamiseen 11 päivää, kun tavallinen työmies kiillottaa niitä 4 yhdessä päivässä. Eräs vanki oli pessyt päivässä yhden ainoan ikkunan, eräs takkonut höylänterää 5 tuntia.

Harvoja poikkeuksia lukuunottamatta valtiolliset vangit kuluttavat työn valmistamiseen huomattavasti enemmän aikaa ja aineita kuin heidän on laskettu saavan siihen käyttäen ja kuitenkin on nämä arviomäärät laskettu hyvin varovasti. Valmistusaika on lisäksi sovitettu vangin työkyvyn ja työhön tottuneisuuden mukaan. Vastaava aika esim. kriminaalivangeilla, jotka kuten sanottu enimmäkseen ovat ammattitaidottomia ja yleensä työntekoon vähemmän taipuisia, on tuntuvasti lyhyempi, ja kuitenkin he hyvin ehtivät saada työn valmiiksi määrääjässä. Niinpä kuluttavat kriminaalivangit esimerkiksi veneen tekeen kuusi päivää, kun veneen valmistuminen valtiollisilta vangeilta vaatii 14—16, jopa 22—26 päivää. Valtiollinen vanki kuluttaa yhden veneniitin niittaamiseen 15 minuuttia, tavallisen vangin tehdessä sen työn yhdessä minuutissa.

Saboteerauksesta puhuttaessa on myös mainittava, että vangit pyrkivät kuluttamaan paljon työaineita, pitämään koneita tyhjiltään käynnissä jopa hävittämään raaka-aineita sekä vahingoittamaan valmistamiaan esineitä.

Kun kaikki tämä kurittomuus oli jatkunut vuodesta toiseen, katsoi oikeusministeriö viime vuoden alussa välttämättömäksi ryhtyä erinäisiin toimenpiteisiin kurin ja järjestyksen tehostamiseksi laitoksessa. Kaksi vankilan erillistä rakennusta järjestettiin kokonaan vankilan kurinpito-osastoiksi. Ja koska tehokasta järjestystä ei voida näissä vankilaosastoissa pitää muuten kuin että noissa rakennuksissa säilytettävät vangit ovat oikeuksiinsa nähden kaikki samassa asemassa, määrättiin, ettei näissä osastoissa oleville vangeille ole, niiden ku-

rinpito-osastoiksi järjestämisen jälkeen, annettava niitä erikoisetuja, joita poliittisille vangeille muuten voidaan lain mukaan myöntää.

Kun vankien etuja ja vapauksia siis on täytynyt edellä esitetyin tavoin rajoittaa, on noihin toimenpiteisiin ollut ryhdyttävä yksinomaan kurin ja järjestyksen ylläpitämisen vuoksi. Vaikkei siinä vieläkään ole päästy tyydyttävälle kannalle, on todettava, että parannusta on havaittavissa, mikä kehoittaa viranomaisia olemaan lainkaan hellittämättä tiukkaa otetta. Kun kysyjä puhuu poliittisten vankien „oikeuksien riistämisestä”, on huomautettava, että lain mukaan voi tällainen vanki „kustantaa itselleen paremman elatuksen ja enemmän mukavuutta kuin vankilassa ylimalkaan annetaan” nimenomaan sillä ehdolla, ettei „vankilan järjestys siitä häiriidy taikka ellei se saata vangin säilymistä epävarmaksi”. Kun vankienhoitoviranomaiset ovat tästä vastuussa, täytyy heillä ensi kädessä olla oikeus harkita kuinka pitkälle noiden „oikeuksien” myöntämisessä voidaan mennä sekä milloin ja missä määrin niistä on järjestyksen ylläpitämisen vuoksi tingittävä. Siitä huolimatta, että samantapaisia kanteluja poliittisten vankien kohtelusta kuin mitä kysymyksen sisältää, on korkeimmille viranomaisille tehty lukuisia kertoja, ja mikäli näyttää, kutakuinkin säännöllisin väliajoin, on ne aina havaittu suuresti vääristellyiksi ja perättömiksi, joten ne eivät ole antaneet aiheita toimenpiteisiin. Kun vielä ottaa huomioon, että ne monet tuhannet muut vangit, jotka vuosien kuluessa ovat olleet Tammisaaren pakkotyölaitoksessa, ovat vain perin harvoin esittäneet valituksia, ei voi täysin luopua siitä käsityksestä, että valtiollisten vankien oloja koskevat valitukset ovat tähdätyt palvelemaan jotakin muuta tarkoituspäätä, kuin mitä niiden sanallisesta sisällöstä voisi päätellä.

Kysymyksessä viitataan lopuksi siihen, että useitten Tammisaaren pakkotyölaitoksen virkailijoiden nimet oli Lakeuden Sana nimisen lehden viime vuoden viimeisessä numerossa julkaistun erälle henkilöille osoitetun joulutervehdyksen alla, ja tiedustellaan Hallituksen toimenpiteitä tämän johdosta. Kosketeltu jouluonnittelu oli ilmoituksen mukaan syntynyt siten, että

Tammisaareen, kuten lukuisille muillekin paikkakunnille, oli lähetetty listoja, joissa kerättiin viiden markan avustuksia miestä kohti mainitulle sanomalehdelle. Eräät pakkotyölaitoksen virkailijatkin merkitsivät nimensä heille esitettyyn avustuslistaan, joka sitten samalla sisälsi tuon kysyjän moittiman joulutervehdyksen. Tämä menettely, mikä juuri pakkotyölaitoksen henkilökunnan virka-asema huomioon ottaen oli pidettävä vähemmän harkittuna, ja josta laitoksen johdolle onkin huomautettu, ei ole voinut antaa aihetta laitoksen henkilökunnan uusimiseen. Helsingissä, helmikuun 24 päivänä 1933.

Oikeusministeri Hugo Malmberg.

Till Riksdagens Herr Talman.

Riksdagsman Yrjö Räisänen har till Riksdagens Talman inlämnat en den 3 innevarande februari dagtecknad skrivelse, vari han, efter en vidlyftig motivering, för bringande till vederbörande regeringsmedlems kännedom och besvarande framställt följande frågor:

„Vad ämnar Regeringen göra för att de politiska fångarnas förhållanden vid tvångsarbetsinrättningen i Ekenäs ofördröjligen bringas att motsvara mänskliga fordringar och en rättsstats anseende?

Har Regeringen skridit till åtgärder för ombyte vid tvångsarbetsinrättningen i Ekenäs av den olämpliga och sin ställning fullkomligt missuppfattande ledningen och vaktpersonalen?”

Med anledning av spørsmålet, får jag värdsamt framhålla följande:

Enligt det material, som företetts spørsmålets framställare, skulle kosten i fängelset under de senaste tiderna hava systematiskt försämrats, varjämte födoämnen, särskilt havregrynen, ofta skulle varit skämda. Till följd av odugliga födoämnen skulle i juli senaste år 90 % av fångarna insjuknat „troligen i matförgiftning, av de aderton vakterna tio”.

Vid tvångsarbetsinrättningen i Ekenäs, där såväl politiska som kriminalfångar äro internerade, följes samma spisordning som i rikets övriga fängelser. Denna spisordning grundar sig på ett av professor Carl Tigerstedt efter noggranna beräkningar och experiment uppgjort förslag. I början

av senaste år omlades den visserligen delvis sålunda, att av det i köträtter använda nötköttet c. hälften ersattes med svinkött, vilket hade till följd att näringens kalorigärde i någon mån höjdes. Denna åtgärd vidtogs för att produkterna från egna svingårdar bleve i större utsträckning utnyttjade i det egna hushållet, varför mängden av inköpt nötkött nedgick. Detta medförde tillika en viss besparing i det för kosthållningen reserverade anslaget. Troligen beroende på denna åtgärd har till framställarens av spørsmålet kännedom kommit ryktet om „matlagningens systematiska försämrande”. Sjuka fångar erhålla jämte den vanliga fängkostens av läkare ordinerad sjukkost och de sjuka fångarna hava icke heller klagat över sin kost. Medan de övriga politiska fångarna, synbarligen efter gemensamt beslut, på sommaren senaste år lämnade sin havregrot oförtärd, när den enligt deras förmenande var dålig, äto de sjuka fångarna sin grörtportion, som tillretts av samma ämnen som gröten för de friska. I spørsmålet torde just detta samma fall avses, då det påstås, att 90 % av fångarna, således c. 600 fångar insjuknade. I verkligheten klagade endast c. 90 fångar över magsmärtor, varför en del av dem fick utebliva från arbetet. En del vakter — deras antal är c. fem gånger så stort, som av spørsmålets framställare uppgivits, 18 — klagade också samtidigt över magstörningar, men ingen av dem uteblev från sin tjänstgöring. All den spannmål, som användes i fängelserna, anskaffas för övrigt av statens spannmålsförråd, till vilket även fängelsernas jordlägenheter sälja sin spannmål. Den av spannmålsförrådet levererade varan har undersökts av statens agrikulturkemiska laboratorium. Fängelsets läkare har även ofta inspekterat födoämnesförråden, men har icke funnit anledning till klagomål. I potatisförrådet har visserligen emellanåt på sensommaren anträffats skämd potatis, men den har avskiljts före begagnandet.

Beträffande fängelsets spisordning måste sålunda sägas, att inga minskningar företagits i tvångsarbetsinrättningen i Ekenäs. Enligt justitieministeriets cirkulär av år 1926 har visserligen brödransonen för de fångar, vilka icke utföra arbete, minskats med c. $\frac{1}{4}$, eller mjölkkvantiteten från 620 gr. till 450 gr., varjämte den marga-

rinranson, som utdelas till kvällsvarden, minskats från 30 gr. till 20 gr., men denna föreskrift gäller alla fångelser och samtliga fångar.

Enligt gällande spisordning få såväl politiska som övriga fångar dagligen, förutom ett bröd, vägande 800—900 gr.,

till frukost växelvis antingen kokt potatis $\frac{1}{3}$ l. och salt strömming 90 gr. eller korn- eller rågmjölsvälling $\frac{1}{2}$ l. samt dessutom dagligen 10—20 gr. margarin;

till middag växelvis fläsk- eller nötköttsstuvning, ärtsoppa eller -stuvning c. 1 l. eller korn- eller havregröt c. $\frac{1}{2}$ l. ävensom $\frac{1}{4}$ l. handskummad mjölk ävensom

till kvällsvard mjölk 300 gr. och margarin 30 gr.

Framställaren av spörsmålet torde nödgas medgiva, att särskilt för närvarande tusentals arbetare få nöja sig med en mångfaldigt knappare föda. Framställaren av spörsmålet klagar över, att „i händelse en fånge lämnar ett brödstycke och margarin i cellen, kan vakten under hans frånvaro bortföra det”. Häri har han fullkomligt rätt. Så förfäres enligt reglementet i alla fångelser, och för snygghetens och ordningens skull måste detta ske. Men de politiska fångarna hava i detta hänseende företrädesrättigheter. De få utifrån mottaga som tillskottsföda högst två försändelser i månaden samt till jul ett extra paket.

Ett bevis på, att de politiska fångarna icke lida brist på mat, är att den till dem utdelade maten ofta befinnes bortkastad. Sålunda konstaterades det vid en i början av innevarande februari i inrättningen verkställd inspektion, att obegagnat bröd av bästa kvalitet genom fönstret utkastats på gårdsplanen och i matrestkärnen. För någon tid sedan anträffades bröd t. o. m. bland avskrädet, som transporterades till åkern.

Framställarens av spörsmålet påstående, att „för nästan vilken sjukdom som helst gives som medicin aspirin” har fångelsens läkare förklarat vara en grov lögn. Som medicin har givits vad varje sjukdom krävt. Fängelsets medicinräkningar utgöra bl. a. ett bevis på användningen av olika läkemedel. Fängelsets fyra sjuksköterskor hava intygat, att vakterna icke blandat sig i sjukvårdsangelägenheter, såsom det på-

ståtts, och att sjuksköterskorna giva fångarna skötsel och läkemedel även vid obetydligaste sjukdomsfall. Är läkarhjälp av nöden, draga de i överensstämmelse med den till deras yrke hörande skyldigheten försorg om, att var och en erhåller hjälp under tiden för läkarens ordinarie eller extra besök i fängelset.

Då för någon vecka sedan flere fångar i fängelset hade insjuknat i någon febersjukdom, föranstaltade överläkaren vid fångvårdsväsendet, medicinalrådet E. J. Horelli den 7 innevarande februari inspektion därstädes och har han som resultat därav till justitieministeriet inlämnat följande berättelse:

„Fängelsteläkaren hade särskilda gånger per telefon under denna och föregående vecka meddelat, att flere tiotal av de i tvångsarbetsinrättningen förvarade fångarna under senaste januari insjuknat i influensa, och föreslagit, att utöver de tre ordinarie sjuksköterskorna en nattsköterska skulle anställas å sjukavdelningen. En dylik sköterska anställdes även där på åtgärd av justitieministeriet. Då fångseläkaren sedermera meddelade, att sex sjukdomsfall haft dödlig utgång, begav jag mig till ort och ställe för att närmare utreda sjukdomens beskaffenhet och patienternas tillstånd. Härvid konstaterade jag, att sammanlagt 78 fångar hade insjuknat i akut feber, men att största delen av dem redan tillfrisknat och att en del var på bättringsvägen. I sjukhuset funnos ännu 8 svaga patienter och omkring ett par tiotal lindrigare sjuka. Sålunda kunde alla sjuka placeras i inrättningens sjukhus. Där funnos till och med flere tomma sjukbäddar.

Den ifrågavarande febersjukdomen uppträdde under synnerligen skiftande symptom, de flesta fallen voro med hänsyn till symptom och sjukdomsförlopp tydligen av influensakaraktär, i två av dem hade förekommit tecken på hjärnhinneinflammation och hade de slutat inom mycket kort tid med döden, i fyra uppträdde de huvudsakliga symptomen såsom inflammationshärddar i lungorna eller tydde på lungsåcksinflammation, medan däremot hos många sjuka jämte feber konstaterades huvudsakligen tarmstörningar. Bland de sistnämnda funnos några, hos vilka sjukdomsbilden påminte om tyfus och i de till statens sero-

logiska laboratorium insända blodproven konstaterades, att sjukdomen var tyfus. Då vid tre av de tidigare dödsfallen samma symptom yppat sig är det högst sannolikt, att det även i dessa fall var fråga om tyfus.

Sålunda förekom i tvångsarbetsinrättningen samtidigt influensa och tyfus. Det är svårt att med säkerhet säga, varifrån sistnämnda sjukdom ledde sitt ursprung. Då ingen av de fångar, som avtjänade vatten- och brödrStraff, och ej heller någon av personalen insjuknat, torde man kunna anse för säkert, att inrättningens vattenledningsvatten ej förorsakat sjukdomen. Också är det lika sannolikt, att ej heller mjölken eller andra i inrättningen använda födoämnen utgjort härdar för tyfusbacillerna, då sjukdomen uppträtt endast i en begränsad del av fängelset och nästan utan undantag bland de politiska fångarna. Vid sådant förhållande är det mycket troligt, att sjukdomsbacillerna inkommit till inrättningen med de utifrån till de politiska fångarna sända livsmedelspaketen. Detta antagande är så mycket mer sannolikt, då i betraktande tages, att de politiska fångarna till senaste jul utifrån erhöilo stora mängder matvaror, däribland även en myckenhet frukt, och då smittämnet att döma av sjukdomens inkubationstid måste hava inkommit i organismen just under julhelgen eller dagarna närmast dessförinnan.

Omedelbart efter det tyfus konstaterats, sändes till inrättningen vederbörligt vaccinämne för vaccinering av alla friska fångar och även av personalen, och det gavs till och med order om kokning av den i inrättningen använda mjölken, ehuru detta i ifrågavarande fall syntes obehövt, varjämte alla övriga sanitära försiktighetsåtgärder vidtogos. Från början hade de sjuka fångarna isolerats från de friska i särskilda för dem inredda rum och på inrättningens sjukavdelning ordnades sjukbäddar för de 40 svårast sjuka. Vid mitt besök hade redan 9 dagar förflutit, under vilka icke något nytt sjukdomsfall yppats.

Vad vården på sjukavdelningen vidkommer, kan den jämföras med vanlig sjukhusvård. Den av en kommitté under professor Tigerstedts ledning uppgjorda spisordningen följdes fortfarande, läkemedlen voro omväxlande och bland dem funnos rätt rikligt de allra nyaste s. k. patent-

medicinerna, för vilkas skull innevarande års anslag till läkemedel betydligt måste överskridas. Icke heller de sjuka hava haft något att anmärka mot vården eller bemötandet. Då flere av dem tillspordes härom, uttryckte de sin tillfredsställelse med vården och bemötandet. Visserligen beklagade sig en av de lindrigt sjuka över att han icke omedelbart överförts till sjukavdelningen, men detta berodde på att det blir för kostsamt att upprätthålla tillräckligt stora sjukavdelningar för dylika sällsynta fall. Vid en jämförelse av sjukhuset och den där givna vården till exempel med landskommunernas epidemisjukhus, utfaller densamma i varje hänseende i hög grad till förmån för tvångsarbetsinrättningens sjukhus. Som ett bevis härför må omnämnas bland annat, att sjukdomen hos de 5 i sjukhuset för lungot vårdade politiska fångarna snabbt visat förbättring och att deras kroppsvikt under 6—8 vårdmånader stigit med i medeltal $10\frac{1}{4}$ kilo för varje fånge. I detta sammanhang torde det kunna nämnas, att inrättningens sjukhus för närvarande är underkastat en fullständig ombyggnad och utvidgning och att i detsamma inrättas en särskild, över 100 platser omfattande avdelning för lungsjuka fångar.

I tvångsarbetsinrättningen hava epidemier överhuvud förekommit ytterst sällan. Den scharlakansfeber, som uppträdde för flera år sedan, lyckades man inskränka till endast några begynnelsefall. Senaste sommar yppade sig en magsjukdom, som även omnämnes i spörsmålet, vilken visade sig vara vanlig sommardiarré, som uppträder överallt och som botades på en eller ett par dagar. De insjuknade utgjorde icke 90 % av fångarna, utan beklagade sig högst 90 fångar, och icke ens alla dessa voro sjuka, utan begagnade sig en del av tillfället att få sig till godo en extra vilodag.

Dödsfallen bland de politiska fångarna i inrättningen hava varit långt färre än dödligheten i allmänhet. Det har funnits år, då endast en politisk fånge avlidit i inrättningen, medan enligt antalet avlidna i landet i motsvarande åldersklasser antalet bort vara i medeltal 4—5 om året."

Ytterligare bör till vederbörande läkares redogörelse tilläggas, att de fångar, som ännu äro sjuka, börja snabbt tillfriskna.

Beträffande den påstådda kölden och draget i fångbostäderna bör nämnas, att fängelsedirektören redan för flera år sedan givit sina underordnade order om att temperaturen i bostäderna ej bör få sjunka under 15° C och att cellerna för dem, som undergå disciplinära straff, skola uppvärmas mer än vanligt. Vaktchefen övervakar bostädernas uppvärmning och antecknar han sina observationer i en bok. Värmen har i bostäderna varierat mellan 16 och 18° C. För att visa vilka fordringar de politiska fångarna kunna hava, må nämnas, att det under tiden för den ovan nämnda inspektionen konstaterades, att i smedjan, där redan elden från fyra härdar spred värme, ytterligare hade insatts en kolkamin som värmekälla. Följden var att i smedjan, där de arbetande fångarna voro klädda i vadmalskostymer och ylle-skjortor, värmen enligt mätning var 16° C. Ett dylikt slöseri med bränslet måste självfallet genast förhindras.

Framställaren av spørsmålet har rätt däruti, att fångarnas „studiemöjligheter fortfarande inskränkts.” Men inskränkingen gäller endast studium av kommunismen. Det har befunnits, att för övrigt tillåtna böcker kunnat användas på ett olovligt sätt till mindre utvecklade fångars utbildande i kommunistisk anda. Av denna orsak har man nödgats förbjuda användandet av en del böcker, i den mån det befunnits att de behövas endast eller huvudsakligen för ovan nämnda ändamål.

Fångarna få emottaga tidningar samt brev av sina anhöriga, men skola de granskas av föreståndaren eller den han anförtror detta uppdrag. Om i tidning eller brev ingår något, som kan störa ordningen och säkerheten i det fängelse, för vilket föreståndaren står i ansvar, är han berättigad och även skyldig att till och med helt och hållet innehålla tidningen eller brevet. Det ovan anförda gäller även i tillämpliga delar tillfällena för besök av anhöriga och bekanta.

I spørsmålet klagas vidare, „att användningen av disciplinära straff ökats” och att politiska fångar „berövats rättigheter, som författningar och fängelsestadgar medgiva”. Med anledning härav måste för det första nämnas, att då man observerat, att fångarna använde de gemensamma tillfällena till friluftspromenad för kommu-

nistisk propaganda och till påtryckning på de element, vilka hade varit benägna att iakttaga tukt och ordning samt flitigare utföra arbete, man var tvungen förordna, att fångarna ej vidare fingo promenera fritt, utan att de skulle promenera i krets efter varandra. Härav föranleddes oavbrutna trakasserier och disciplinära straff för dem, som icke ville underkasta sig föreskrifterna. Disciplinslösheten gick så långt, att några fångar ej efterkommo vakternas order att återvända till rummen, utan började göra motstånd, då de med våld måste införas. Enär motstånd av fånge måste anses såsom en synnerligen grov gärning — enligt strafflagen väntar för sådant brott, om därom förenat sig två eller flere fångar, eller för myteri, ända till åtta års tukthusstraff — beslöt fängelsets direktion anmäla saken för åtal vid allmän rätt, där målet för närvarande är anhängigt. Avsiktlig misshandel av fångar från vakternas sida har vid undersökningarna ej kunnat konstateras. Särskilt har ej heller den fånge, som spørsmålets framställare uppger hava blivit piskad och miss-handlad, å sjukhuset, där han för en febersjukdom vårdades, för någon klagat över misshandel. Där fångarna inlåtit sig på motstånd, har för dess brytande naturligtvis måst användas våld, som torde givit anledning till påståendet om misshandel.

De politiska fångarna utöva bland sig hemlig agitation och påtryckning på mångahanda olika sätt. På särskilda märkesdagar såsom första maj, „röda dagen” den 1 augusti samt årsdagen av den ryska revolutionen, den 1 november förmärkas städse demonstrationsförsök, och har man till och med försökt hålla tal. Redan flere år hava fångarna befunnits bland sig sprida en av dem redigerad hemlig handskriften liten tidning „Elämä yössä”, av vilken exemplar allt emellanåt kunnat anträffas. Av bladets nummer för oktober senaste år, vilket var avsett till ett festnummer med anledning av ryska revolutionens XIV årsdag, råkade sålunda tre exemplar i vakternas händer. Bladets kommunistiska innehåll ådagalägges bäst av följande rubriker på däri ingångna uppsatser:

Det röda kriget, Oktober 14 år, Den kapitalistiska krisens djup, Fascismen, Om vacklande, Om moralen, En märkesdag,

Om den revolutionära ungdomens uppgifter i detta nu, Sparsamhetens krigsryxa, 14 år arbetarvalde, Det nya skottet i Sarajevo, Studium i cellen, Om den bolsjeviska metoden. Dessa rubriker förklarar tillika med vad slags ärenden de politiska fångarna syssla på fritiderna.

Av de politiska fångarna utgöra de, som skilt sig från kyrkan, mer än hälften eller $\frac{3}{5}$. Begripligt är, att dessa ej önska deltaga i de gudstjänster, som dagligen hållas inom inrättningen. Denna fångarnas mot religionen riktade inställning inskränker sig likväl icke härtill, utan söker man hindra därtill sinnade från att deltaga i gudstjänsterna. Mången fånge har uppgivit, att han gärna skulle gå till dem, men då de andra fångarna smäda honom därför och t. o. m. komma med direkta hotelser, vågar fången ej gå i kyrkan.

Fängelsemyndigheterna ha under alla år observerat, att i fängelset städse verkar ett fängelseråd, som bland fångarna utgör det högsta bestämmande organet, som håller i sträng tukt annorlunda tänkande och utövar påtryckning på dem. Det finnes särskilda kasern-, vånings- och verkstadsråd, som verka inom vederbörande kaserner och på arbetsplatser. Huru sådana råd äro valda och huruvida de verkligen företräda bland fångarna förhärskande åsikter är svårt att säga, men antagligen komplettera sig råden själva, vadan deras sammansättning icke kan bestämmas av andra än några av dem, som äro mest hetsiga och äga den största ledarförmågan.

Det högsta rådet leder med nästan diktatorisk makt fångskaran. Det bestämmer exempelvis huru mycket arbete fångarna få utföra, huru man skall förhålla sig till andra fångar, huru till fängelsets vakter och ledare, över vilken sak klagomål skall anföras och vem som skall anföras det. Fånge, som ej underkastar sig rådets bestämmelser, förklaras för avfälling. Såsom sådan samtalar ingen med honom, han bemötes så ogint som möjligt, man förbjuder sändning av paket åt honom utifrån och t. o. m. söker man skada honom fysiskt. Allt detta har så stor verkan, att få offentliga avfällingar finnas. Sålunda är hela fångskaran, betagen av fruktan, fullt redo att lyda sina ledares order.

Det viktigaste agitationsmedlet bland fångarna är uppvigling till arbetssabotage. För en till fängelset anländande nykomling söker man så snart som möjligt få kungjort det arbetskvantum, vilket han på sin höjd får utföra. Fångarnas råd bestämmer det högsta kvantum arbete (ofta 10 % av normalkvantum), som fånge per dag får utföra. Emedan de politiska fångarna ej erkänna sig vara tvångsarbetsfångar och ej heller önska deltaga i obligatoriska arbeten, utan blott i sådant, som tilltalar dem själva — d. v. s. studier — vilja de ej heller genom sitt arbete understödja staten vid bestridandet av fängelseutgifterna. De politiska fångarnas dåliga arbetsresultat framgår av följande medelresultat i olika yrken:

politiska fångar:

Snickare	juni 1930	43:—
	nov. ”	232:—
	jan. 1931	247:—
målare	sept. ”	203:—
tapetsrare	” ”	120:—
skräddare	” ”	285:—
skomakare	” ”	162:—
metallarbetare	” ”	220:—

kriminalfångar:

	nov. 1930	532:—
	” ”	745:—
	” ”	652:—
	nov. 1930	721:—
	” ”	853:—
	” ”	849:—
	” ”	780:—
	” ”	614:—

Vid bedömandet av denna statistik bör ytterligare beaktas, att kriminalfångarna överhuvud äro kroppsligen och andligen svagt utrustade element, bland vilka yrkesmän i högre grad icke förekomma, medan åter av dessa bland de politiska fångarna finnes en avsevärd mängd. Såsom ett

exempel på lättja kan ytterligare nämnas, att en fånge hade målat leksaksautomobiler och för sitt arbete använt 3 dagar, ehuru en vanlig icke yrkeskunnig person skulle hava målat samma mängd föremål på 3 timmar. En skräddare hade för tillverkningen av tre par vadmalsbyxor använt

7 dagar, ehuru han hade order att få arbetet färdigt på två dagar. En metallarbetare hade på polerandet av tio skomakarhammare förbrukat 11 dagar, medan en vanlig arbetare hinner polera fyra sådana på en dag. En fånge hade på en dag tvättat ett enda fönster, en slipat ett hyvelbett i 5 timmar.

Med få undantag förbruka de politiska fångarna för fullbordandet av ett arbete avsevärt mycket mera tid och material än de beräknats få använda därför, och dock hava dessa kalkyler beräknats mycket försiktigt. Tillverkningstiden har därjämte anpassats efter fångens arbetsförmåga och vana vid arbetet. Motsvarande tid exempelvis för kriminalfångarna, vilka såsom sagt för det mesta icke äro yrkeskunniga och i allmänhet ha mindre fallenhet för arbete, är kännbart kortare och dock hinna de väl få arbetet färdigt inom utsatt tid. Sålunda förbruka kriminalfångarna exempelvis på tillverkningen av en båt 6 dagar, medan tillverkandet av en båt för de politiska fångarna kräver 14—16, t. o. m. 22—26 dagar. En politisk fånge förbrukar på fästandet av en båtnit 15 minuter, medan en vanlig fånge gör det på en minut.

Vid tal om sabotage bör jämväl nämnas, att fångarna sträva till att använda mycket arbetsmaterial, att hålla maskinerna tomma i gång och t. o. m. att förstöra råmaterial och att skada de av dem tillverkade föremålen.

Då all denna brist på tukt fortgått från det ena året till det andra, ansåg justitieministeriet i början av senaste år nödvändigt att skrida till en del åtgärder för att skärpa tukten och ordningen i inrättningen. Två fristående byggnader i fängelset anordnades helt och hållet till disciplinsavdelning för fängelset. Och enär effektiv ordning i dessa fängelseavdelningar ej kan upprätthållas annorlunda än att de i dessa byggnader förvarade fångarna i avseende å sina rättigheter alla befinna sig i samma ställning, förordnades, att de fångar, som befinna sig i dessa avdelningar, efter deras anordnande till disciplinsavdelningar icke skola åtnjuta de speciella förmåner, som politiska fångar annars enligt lag kunna tilldelas.

Då man på ovavanfört sätt varit nödsakad att inskränka fångarnas förmåner och friheter, hava dessa åtgärder måst till-

gripas för upprätthållandet av tukt och ordning. Ehuru man däri ej ens ännu uppnått tillfredsställande resultat, måste det konstateras, att en förbättring dock kan skönjas, vilket utgör en maning för myndigheterna att ej låta sitt kraftiga grepp slappna.

Då spörsmålets framställare talar om att de politiska fångarna „berövas rättigheter”, bör det framhållas, att enligt lag en sådan fånge kan „bekosta sig bättre föda och mer bekvämlighet än i fängelset i allmänhet gives” uttryckligen på det villkoret, att „fängelseordningen därigenom icke störes eller säkerheten i fånges vård därigenom äventyras”. Då fångvårdsmyndigheterna stå i ansvar härför, måste de i första hand hava rätt att pröva, huru långt man kan gå i beviljandet av dessa „rättigheter” samt när och i vilken omfattning man för ordningens upprätthållande måste pruta på dem. Oaktat sådana klagomål angående behandlingen av politiska fångar, som omnämnas i spörsmålet, anförts hos högsta myndigheter upprepade gånger och, såsom det förefaller, med något så när regelbundna mellantider, hava de städse befunnits vara i hög grad vanställda och grundlösa, varför de ej givit anledning till speciella åtgärder. Då ytterligare i betraktande tages, att de många tusental övriga fångar, vilka under årens lopp befunnit sig i tvångsarbetsinrättningen i Ekenäs, ytterst sällan framställt klagomål, kan man icke helt frångå den uppfattningen, att klagomålen angående de politiska fångarnas förhållanden äro avsedda att tjäna några andra ändamål, än vad man av ordalagen i deras innehåll kunde sluta sig till.

I spörsmålet hänvisas slutligen till, att namnen på talrika befattningshavare vid tvångsarbetsinrättningen i Ekenäs voro i sista numret för senaste år av Lakeuden Sana benämnda tidning publicerade under en till vissa personer riktad julhälsning, och frågas efter regeringens åtgärder med anledning härav. Berörda jullyckönskan hade enligt uppgift tillkommit sålunda, att till Ekenäs, liksom till talrika andra orter, sänts listor, på vilka insamlades understöd av fem mark per man för nämnda tidning. Också en del befattningshavare vid tvångsarbetsinrättningen tecknade sina namn på en dem företedd insamlingslista, vilken

samtidigt innehöll den av spörsmålet framställdare klandrade julkändningen. Detta förfarande, som med hänsyn till personalens vid tvångsarbetsinrättningen tjänsteställning måste anses mindre välbetänkt, och varpå inrättningens ledning blivit uppmärksamgjord, har icke kunnat giva anledning till ett förnyande av inrättningens personal. Helsingfors den 24 februari 1933.

Justitieminister Hugo Malmberg.

P u h e m i e s: Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentin mukaan ei asiasta sallita keskustelua eikä tehdä päätöstä.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi järjestyksen ja turvallisuuden tehostamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 109, jota on valmistelevalta käsitelty lakivaliokunnan mietinnössä n:o 28 ja suuren valiokunnan mietinnöissä n:o:t 102 ja 102 a, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

P u h e m i e s: Ensin sallitaan keskustelu asiasta. Sen jälkeen tehdään päätös asian toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Keskustelu:

Ed. Lehtokoski: Hallituksen esitys laiksi järjestyksen ja turvallisuuden tehostamiseksi sekä väkijuomista annetun lain muuttamiseksi ovat välttämättömät ja osoittavat, että juoppous ja muu rikollisuus, johon kuuluu myöskin salakuljetus, ei ole niin yksinkertaisesti lopetettavissa kuin kieltolain vastustajien taholta väitettiin. Huolimatta siitä, että hallituksen taholta on suhtauduttu nykyiseen väkijuomalainsäädäntöön kokonaan toisin kuin kieltolakiin ja annettu esityksiä raittiustilanteen parantamiseksi, m. m. salakuljetuksen vastustamiseksi, jopa sellaisiakin, joita ennen ei pidetty mahdollisena, koska ne muka loukkasivat länsimaista oikeuskäsitystä, niin nyt ne on pidetty hyväksyttävänä ja samoin

muut toimenpiteet, kuten nekin, jotka nyt ovat käsiteltynä alaisina. Tästä huolimatta on sekä juoppotelu että myöskin muu rikollisuus entisestään lisääntynyt, henkirikokset aivan hirvittävässä määrässä, niinkään vankiloissa on myöskin ollut enemmän vankeja kuin ennemmin. Mainitsen vain tästä, että vuoden 1932 lopulla oli vankeja enemmän kuin 1931 lopulla, huolimatta eräänlaatuisista amnestialaieista ja n. s. hiljaisten juoppojen laista.

Käsiteltävänä oleva ensimmäinen asia koskettaa järjestyksen tehostamista ja rikollisuuden vastustamista ja on siksi otettava huomioon juuri tätä lakia käsiteltäessä m. m. ne numerot, joita Helsingin Sanomat tämän viikon tiistain numerossa yltyvästä rikollisuudesta esitti. Siellä kirjoitetaan m. m., että „yleiskuva rikollisuustilanteesta on synkkä. Henkirikokset lisääntyvät edelleen voimakkaasti 92 päivän aikana 95 kuollutta. Myös pahoinpitelyissä havaitaan lisääntymistä. Varkausrikokset samoin kuin useimmat muut omaisuusrikokset ovat tavattomasti lisääntymässä.” Näin Helsingin Sanomat.

Tämä lyhyt lainaus osoittaa todeksi sen, että rikollisuus uuden väkijuomalain aikana on suuresti noussut ja että ne väitteet, jotka raittiusmielisten edustajain taholta on monesti esitetty rikollisuuskysymyksessä, pitävät tälläkin kertaa paikkansa ja ovat huomioonotettavat. Samalla kun kannatan hallituksen esityksen hyväksymistä, niin toivon, että kiireimmiten palattaisiin alkoholilainsäädännön alalla oikealle tielle ja että niin hallitus kuin eduskuntakin ryhtyisivät päättäviin toimenpiteisiin niiden epäkohtien poistamiseksi, jotka aiheuttavat juoppoutta ja muuta rikollisuutta.

Ed. Perho: Rikollisuus ja sen peloitava lisääntyminen ei ole huolestuttamatta jokaista ajattelevaa kansalaista. Käsilläolevan lain käsittelyn yhteydessä on kyllä asianomaisessa valiokunnassa ja täällä eduskunnassakin puhuttu rikollisuudesta ja lain tehosta ja vaikutuksesta rikollisuuteen mielestäni jo kylliksi. Ei minun tarkoitukseni, kuten luonnollistakin, ole enää tässä käsitelyvaiheessa puuttua itse lain sisältöön, vaan haluaisin ymmärrykseni mukaan kiinnittää hallituksen y. m. vaikutusvaltaisten henkilöiden huomiota tämän lain täytäntöönpanijoihin varsinkin maaseudulla, koska